

Pri dedovanju ab intestato in zlasti še, ako ni otrok iz zakona, se pojavijo zelo mučni prizori. Vdovljeni zakonski drug ne more proti ostalim zakonitim dedičem izkazati ne zaženila niti priženila, ne prevzemne pravice do zapuščine niti vdovščine. Čeprav se je na podlagi izročilne pogodbe na izročena zemljišča lastninska pravica vknjižila za zakonska po idealnih polovicah, pa sta z vkupnim delom pridobila še nepremičnin, ki so vknjižene samo za zapustnika; toda dogovora o občni skupnosti blaga, ne sedanji, ne prihodnji, ni itd. Iz prakse bi služili kaj lahko z uprav žalostnimi slučajji. Poslovanje zapuščinskega sodnika je pri takih obravnavah težko in zoperno, in če je še tako vnet, malokdaj popravi krivico s količkaj povoljno rešitvijo. Stranke trpijo silovito škodo, pravna sigurnost je zla, in nehote se vsiljuje misel, kaj bi bolj kazalo, ali naj se sestava ženitnih pogodb za prosto proglasi, ali naj se sestava izročilnih pogodb postrostri z beležniško obliko. Ker se tako dalekosežne zaščite kmečkega stanu od zakonodajstva nikoli nimamo nadejati, naglašajmo povsod in vsekdar, da je sodelovanje beležnika pri sestavi kmečkih izročilnih pogodb zelo namenu primerno.

Iz novejšje ogrske kazenske zakonodaje.

Dr. M. Dolenc.

Tudi na Ogrskem so priprave za nov kazenski zakonik v polnem toku. Tam posluje kar najtočnejše zakonodajalni ustroj, justični minister je baš sedaj bivši vseučiliščni profesor kazenske vede E v g e n p l. B a l o g h, — in vendar se merodajni krogi ne osmelijo, kar čez drn in strn uživotvoriti nov kazenski zakonik, dasi bi jim to ne bilo bogve kako težko . . . To je vrlo značilno. Tu se kaže, kako prav so imeli tisti avstrijski kriminalisti, ki so zaklicali energični quod non zoper idejo, lancirano v resnem strokovnem listu, češ, »izborna uspeli« načrt kazenskega zakonika avstrijskega naj se pokliče v življenje s proslulim »§ 14«. Na Ogrskem so nekako tistega nazora, kakor H u g o n H o e g l l, ki se je izrekel, da naj se naš kazenski zakonik preosnuje stopoma. Po tej poti so si Ogri zadnja leta preure-

dili svoj zakonik in sklenili posamezne zakone, tako o čistosti volitev v javne zборе, glede razžalitev vladarja, pa tudi glede spremembe pravnih in pravnih določil za mladoletne kršitelje zakona in nazadnje o občenevarnih delomržnežih. Naj registriramo zadnje navedene tri velevažne zakone: kazenskopravna novela za mladostne kršitelje zakona je najstarejši med temi zakoni; je iz leta 1908 in nosi številko zak. člen XXXVI/1908. Pravdno postopanje za mladostnike se je preosnovalo z zakonom člen VII. iz leta 1913. Zakonske določbe glede občenevarnih delomržnežev pa imajo znak zak. člen XXIII/1913. Menda ne bo odveč — že radi primerjave z našimi zakonskimi načrti —, ako pokažemo na kratko glavne poteze teh treh zakonov sosedne države.

Kazenska novela glede mladostnih kršiteljev zakona razločuje: Storilce, ki so ob storitvi še otroci, t. j. ki še niso prekoračili 12. leta svoje dobe. Le-teh ne zadene nobena kazen, pač pa jih sme sodnik izročiti staršem ali šolski oblasti v strahovanje. Če treba, more jih sodnik naznaniti varstveni oblasti in priporočiti, kaj je ukreniti, da se otmejo moralične propalosti. Nadaljni mladoletniki pa so storilci, ki so 12. leto že prekoračili, pa 18. še niso izpolnili. Pri teh pa je zopet razločevati med tistimi storilci, ki so imeli ob storitvi dejanja za kaznivost potrebno razumevanje in pa moralično zavest, in med tistimi, ki tega razumevanja in te zavesti še niso imeli. Pri zadnje navedenih slučajih postopa naj sodnik kakor pri storilcih, starih do 12. let. Pri prvonavedenih pa ima na razpolago kazenska sredstva: ukor, poskusni ukin kazni, prisilno vzgojo, strogi zapor. Sodnik voli med temi sredstvi često po prostem preudarku. Kar spozna za umestno, tisto odredi, ne da bi delal razločka med hudodelstvi in pregreški.

Judikatura glede mladoletnikov pa je urejena po zakonu čl. VII/1913 v najsplošnejših potezah tako-le: Mladostniški sodnik je posamni sodnik. Imenuje ga justični minister sam. Sedež ima redno pri deželnih sodiščih, le v večjih mestih, kjer jih je treba več, tudi pri okrajnih sodiščih. Njegova podsodnost je trojna: Prvič sodi o vseh kazenskih dejanjih storilcev, ki še niso izpolnili 15. leta splošno in pa o onih dejanjih storilcev med 15. in 18. letom, ki niso storjena niti s tiskom, niti ni stavljena nanje smrtna kazen ali dosmrtna ječa. Drugič sodijo o vseh kaznivih dejanjih staršev, varuhov in sploh vseh oseb, ki imajo nadzorovalno dolžnost nad mlado-

letniki, storjenih z zanemarjenjem ali po zlorabi teh dolžnosti, pa tudi glede dejanj le-teh oseb učinjenih zoper mladostnike. Slednjič posluje mladostniški sodnik tudi v slučaju, ako stori kaznivo dejanje še ne dvanajstletni in treba uporabiti kako gori opisano sredstvo, da se storilca pripelje nazaj na pravo pot.

Načelno naj sodnik ne dela nikakega razločka med zanemareno in zakon kršečo mladino. Njegovo poslovanje naj meri na vzgojo, ne na kazen; celo hudi zapor, najstrožje kaznovalno sredstvo, imej vedno vzgojevalni namen. Mladostniški sodnik sme uvesti postopanje celo zoper tiste mladostnike, ki se še niso okrivili nikakega kaznivega dejanja, katerim pa preti očitvidno moralična propalost. Pravnomočnost rabsodbe ni zadržek, da sodnik tudi še po prestani prvoizrečeni kazni izreče novo, ako uvidi, da prva za poboljšanje storilca ne zadošča.

Uvodne preiskave ni. Mladostniški sodnik je obenem preiskovalni in sodeči sodnik. Preiskovalnega zapora ni: le začasni pripor se sme v najnujnejših slučajih ukreniti, toda nikjer dalje nego za 15 dni. Storilca vabi obenem z očetom ali varuhom, ki mora prisostvovati tudi pri kazenski razpravi. Sodnik pa sme tudi kazensko razpravo sploh opustiti, celo vsako kazen more opustiti, kadar smatra za potrebno le kako izmed varnostnih odredob. Legalitetni princip pri mladostnikih ne velja več!

Priziv zoper rabsodbo posamnega sodnika gre na mladostniški sodni dvor, odločba tega pa se sme izpodbijati z ničnostno pritožbo na višje deželno sodišče.

Kjer gre za dejanja mladostnikov, skupno z odraslimi storilci izvršena, odloča navadni sodni dvor, ki pa posluje glede mladostnega storilca po določilih, veljavnih za postopanje posamnega sodnika mladostnikov. O dejanjih mladostnikov, storjenih s tiskom, sodi porota, o tistih dejanjih, ki se kaznujejo s smrtjo ali dosmrtno ječo — mladostniški sodni dvor, ki je obenem prizivni sodni dvor zoper odločbe posamnega sodnika.

Zakon za postopanje zoper občenevarne delomržneže (čl. XXIII. iz 1913) razločuje: a) Take storilce, ki so brez sredstev, pa so za delo sposobni, ki se jih zasači ob brezposelnem potepanju prvič. Ti naj se kaznujejo, tudi če niso nič drugega kaznivega učinili, po upravnih oblastih z zaporom od 8 dni do 2 mesecev. b) Ako se jih zasači pri potepanju dvakrat in od zadnje kazni

še nista potekli dve leti, se znači vnovično potepanje že za pregrešek. V tem slučaju pridejo pred sodišče, ki jih kaznuje z zaporom (ječo) od 8 dni do 3 mesecev. c) Ako pa izve sodišče o potepuhu šele, kadar ga je brezposelnost privedla že do meja zločinstva, bodisi da storilec izroča sebe ali svojo rodbino moralični propalosti; bodisi da leti nanj sum, da se preživlja s kaznivimi dejanji, bodisi, da se znači splošnemu redu nevarnim, onda se ukori s kaznijo od 15 dni do 6 mesecev. Pri vseh teh deliktih torej ne gre za nikake določne kazenske učine, zadoščajo že naznačeni znaki za kaznivost, znaki, da gre za t. zv. »problematično eksintenco«. S temi zakonovimi določili, ki dajejo sodniškemu prostemu prepričanju naravnost velikansko prostost, se hoče zadeti osobito dvoje vrst delomrznežev, ki jih zakon še posebej omenja: Tiste, po javnih lokalih se vrteče ljudi, ki žive od prepovedanih iger i. sl., in pa tiste, ki izkoriščajo obrtoma lahkomišelnost, neizkušcnost ali slaboumnost preprostih ljudi.

Tam, kjer posluje sodišče (b, c), se delomrzneži ne kaznujejo samo s kaznijo, ampak doda se jim tudi še prisilna delavnica. Celó primarno, namesto kazni, sme se izreči, da se storilec da v prisilno delavnico. V teh slučajih imamo zgolj zavarstveno sredstvo — za kazen. Le pri mladostnih delomrznežih v starosti do 18. leta pridejo gori navedeni predpisi do uporabe. — Zakon daje tudi navodila za postopanje glede oddaje in pridržbe v prisilni delavnici. Naj se tu le še poudari, da se izreka pridržba v prisilno delavnico na nedoločen čas, ki se končava s pogojnim izpustom. Ako se izpuščeni obnese leto dni po izpustu, postane izpust popoln, definitivn. Do končne popolne izpustitve pa stoji dotičnik pod policijskim nadzorstvom.

Vsi trije zakoni slone, kakor se utegne razvideti že iz teh skromnih navedeb nekaterih potez, na — novih podlagah, ki se kar nič več ne zlagajo z ukoreninjenimi kazenskimi načeli. Vsekakor so znak časa, kažoč, da dandanes ne gre več povsem z dosledno izvedbo okorelih principov za vse ljudi enako. Zakoni pa so tudi pričarajne potrebe, da se sodniki poglobljajo v psihologiško znanstvo. Brez dušeslovno šolanih sodnikov se od teh zakonov pač ne more pričakovati nikake koristi za zboljšanje socialnega ustroja človeške družbe.

